

Libris.RO

Colecție inițiată și coordonată de
FILIP-LUCIAN IORGA

Respect pentru oameni și cărți

PIA ALIMĂNEȘTIANU

ÎNSEMNAȚII DIN TIMPUL OCUPAȚIEI GERMANE (1916-1918)

Ediția a doua revizuită

Prefață de Dinu Zamfirescu

CORINT

Respect pentru oameni și cărți

21 noiembrie 1916¹

Bubuitul tunului a început de azi-noapte. Orașul pare gol. Numai pe străzile de la periferie trec, pâlcuri, pâlcuri, soldați obosiți, înghețați, în retragere.

Aș vrea să mă opresc, să-i întreb ca ceilalți trecători, pe șoptite, „De unde vin? Unde merg?” și nu îndrăznesc. Mă tem să nu aflu de apropierea vrăjmașului. Iminenta ocupație a Bucureștilor, care la început mi se părea un vis urât, devine din zi în zi o tristă realitate.

Trupele germano-turco-bulgare, după ce au încercat zadarnic să spargă frontul prin toate trecătorile, înaintază acum prin trei părți deodată: din Oltenia, de la Dunăre și din Carpații argeșeni – ca o invaziune.

Armata noastră, copleșită de trupele lor superioare în număr, în mașinării și prin experiența dobândită doi ani de la începutul războiului, le-a ținut totuși piept trei luni; guvernul a cerut zadarnic ajutorul făgăduit de aliați, prin ofensiva generală: sprijinul lui Sarraill² și cei 250 000 de ruși. Armata se vede azi constrânsă să se retragă spre linia Nămolosa-Focșani, pe care, la urma urmelor, se pare că Rusia s-a hotărât să o apere.

În câteva zile ne-am despărțit, rând pe rând, de ai noștri, despărțire cu atât mai dureroasă cu cât simțeam

¹ Autoarea folosește datarea pe „stil vechi”. Pentru a afla datele pe „stil nou”, la datele notate de autoare trebuie adunate 13 zile (n. red.).

² Maurice Sarraill (1856-1929), general francez, comandant al trupelor franceze și aliate, pe frontul de la Salonic, în timpul Primului Război Mondial, în perioada 1915-1917 (n. coord.).

apropiindu-se dezastrul. Nicio lacrimă nu s-a vărsat în clipele acelea, nici din partea celor ce plecau în pribegie, nici din a acelor ce rămâneau pradă vrăjmașului. Indivizul nu mai există în asemenea împrejurări. La pierderile sufletești, nu te mai gândești la cele materiale. S-au contopit toate într-o singură colectivitate: Armata.

Ea reprezintă tot, cel puțin în ochii mei: și țară, și rude, și prieteni. Viziunea ei fugărită zi și noapte îmi sângera inima.

22 noiembrie 1916

Ieșind, azi-dimineață, pe poartă m-am oprit s-ascult de s-aude tunul. Se auzea în apropiere, chiar către nord, și m-am bucurat. Este singura legătură ce o mai aveam cu ai noștri.

Bucuria mi-a căzut repede, însă. Pe zidul din față, pe Școala Clemența, erau lipite afișe mari, iscălite nu de prefectul Poliției, Corbescu, ci de generalul Mustață. Măsurile de ordine ce le decreta mi-au arătat că intrarea trupelor germane era iminentă și mai iminentă mi s-a arătat când am aflat, prin convorbirile din tramvai, în drum spre spital, că în timpul nopții sărise pulberăria Dudești și când, ajungând la spitalul nostru din Șoseaua Filantropia¹, n-am mai văzut profilându-se pe cer stâlpii telegrafiei fără fir.

Prin spital plutea o mare neliniște. O citeam pe fețele surorilor și ale infirmierelor, dar mai ales o citeam în ochii soldaților.

Pe când rătăceam printre ei, unul m-a întrebat:

— Dacă vin, ce ne facem?

¹ Este vorba despre Spitalul 108 din București, condus de sora mai mare a autoarei, Sabina Cantacuzino născută Brătianu (n. coord.).

— Nimic, băiete, am răspuns. Rămâneți aici, cu noi.

Și altul îngână:

— Până ce ne-om face bine, și apoi... cine știe unde ne-or duce.

Dar dintre toți... de sergentul Matei îmi era mai milă.

După ce fusese evacuat de la noi cu două răni vindecate, se întorsese, după opt zile, de la front, cu șase răni și ceruse să fie adus iarăși la Spitalul 108. Ne istorisise, câteva zile mai înainte, că nu se lasă de război până n-o merge de nouă ori la luptă și, când m-am apropiat de patul lui azi, nu mi-a dat ziua bună ca de obicei: m-a privit numai o clipă, apoi a închis ochii.

23 noiembrie 1916

Iată cum s-a săvârșit intrarea trupelor germane imperiale în București.

Aseară, la cartier, lângă Cotroceni, a fost adus un ofițer cu ochii legați, trimis ca intermediar de Mackensen¹ să întrebe dacă se apără orașul. S-a înapoiat cu răspunsul că nu se apără, dar cerea să se garanteze averea și cinstea locuitorilor.

Azi-dimineață s-au dus întru întâmpinarea lor reprezentanții țărilor neutre, al Americii, dl Vopicka², și al Olandei, dl Vredenburg, împreună cu primarul Capitalei, dl Emil Petrescu³.

¹ August von Mackensen (1849-1945), mareșal german, comandantul trupelor germano-turco-bulgare care au ocupat Bucureștiul în timpul Primului Război Mondial (n. coord.).

² Charles Joseph Vopicka (1857-1935), diplomat american, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Statelor Unite ale Americii în România, în perioada 1913-1920 (n. coord.).

³ Emil C. Petrescu (1858-1938), mare moșier, jurist și om politic liberal. Primar al Bucureștiului (1914-1916) (n. coord.).

Au mers departe, în direcția Bragadiru, pe unde credeau că înaintează trupele vrăjmașe, dar s-au întors singuri, după o lungă așteptare și după ce constataseră distrugerea podurilor de pe Argeș.

Peste puțin, a sosit vestea intrării trupelor germane în Gara de Nord, apoi un automobil cu cinci ofițeri a sosit la Primărie. Printre ei era și Principele de Schaumburg-Lippe, nepot al Împăratului Wilhelm, fost secretar delegațiune la București, la declararea războiului.

Se vede că a ținut să revie în România ca învingător, spre a răzbuna umilința plecării sale.

Mi-l amintesc privind pe stradă, cu ceasurile, din dosul grătarului de fier al împrejmuirii legațiunii germane din Calea Victoriei, zilele cât fusese sechestrat în casă, până i s-a putut libera trecerea.

Cei cinci ofițeri au iscălit hârtia prin care asigurară averea și cinstea cetățenilor, dar pe de altă parte, cu toate aceste asigurări, colonelul de Kleve, însărcinat cu intendența, pune cele mai drastice condiții orașului, și anume: o pâine pe zi, jumătate de litru de vin, cafea, ceai, orez, zahăr, untură și câte altele, pentru 50 000 de soldați, și dări de un miliard.

Guvernatorul cetății, generalul de Stolzenberg, amenința pe dl Emil Petrescu că, dacă nu li se dă tot ce vor cere în 24 de ore, îl așteaptă un glonte.

— O viață am, a răspuns dânsul liniștit. Ce voi putea da, voi da; ce nu, nu...

Învingătorul a sfârșit spunând:

— Să fiți mulțumiți că nu v-am lăsat pe mâna bulgarilor și că suntem noi, germanii, intermediarii dintre dumneavoastră și ei.

Președintelui Crucii Roșii, dlui Al. Marghiloman, i-a spus:

— Nu uitați că suntem învingători și ați făcut să curgă mult sânge german!

Eu n-am ieșit toată ziua din casă, de teamă să nu întâlnesc soldații nemți în marșul lor triumfal, întâmpinați, mi se spune, de sute și sute de germane și de israelite, cu flori în mână, cântând cu entuziasm „Die Wacht am Rhein”¹!

O femeie trecea adineaori prin fața casei și plângea, istorisind unei prietene ce văzuse:

— Ca ciupercile au ieșit din pământ și răd și se bucură, nerușinatele, de nenorocirea noastră, după ce ne-au mâncat pâinea ani de zile. Nemernicele strigau soldaților nemți, în gura mare: „În sfârșit ați venit! Cu câtă nerăbdare vă așteptam!”

Dar în clipa aceasta nu mă răzvrătește nimic, nu mă atinge nimic din cele ce mi se istorisesc.

Un singur gând, o singură grijă am: dacă armata noastră a izbutit să se retragă fără pierderi prea mari, dacă a putut s-o ajungă Mackensen – în automobilul său monstru –, monstru el însuși. Căci, dacă armata intrupează pentru mine țara, el intrupează vrăjmașul, de când a sosit după-amiază la Palatul Regal, într-un automobil zgomotos, întâmpinat de dl Tzigara-Samurcaș², care i-a pus locuința regală la dispoziție. El n-a primit.

¹ „Straja de pe Rin”, cântec patriotic german (n. red.).

² Alexandru Tzigara-Samurcaș (1872-1952), istoric de artă, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române. În perioada ocupației germane a fost Prefect al Poliției Capitalei. La plecarea Familiei Regale la Iași, a fost însărcinat să aibă grijă de reședințele și bunurile regale rămase în teritoriul ocupat (n. coord.).

— Nu obișnuiesc palaturi. De altminterlea, eu nu stau în București decât câteva ore. Urmăresc armata română.

Pentru cei ce nu se așteptau la intrarea germanilor în oraș, azi-dimineață a fost o lovitură, dând cu ochii de ei, cum a pățit dl Procopiu¹. Ieșind de la gazeta *L'Indépendance Roumaine*, a rămas înmărmurit zărind ulani călări defilând de-a lungul străzii Victoriei.

Era să leșine; s-a proptit de zid ca să nu cadă jos. De atunci a căzut bolnav la pat și nu s-a mai sculat.

Noi fusesem prevestiți la spital și, cum ne întorceam cu automobilul în grabă, în fața avuzului de la șosea pozează un batalion de infanterie română. Ne-am înspăimântat văzându-i.

Le-am strigat să plece.

— Sunt departe, au răspuns.

Am oprit automobilul și, chemând pe singurul ofițer ce-i întovărășea: „Fugiți! Intră germanii”.

M-a privit întâi zăpăcit, apoi a dat ordin de plecare. I-o fi prins pe drum?

24 noiembrie 1916

A fost o ușurare când, ajungând la spital, l-am găsit așa cum îl lăsasem. Cel puțin acolo nu pusese străinul piciorul. Aiurea, nu te crezi în București, care din ceas în ceas își schimbă înfățișarea. Calea Victoriei este străbătută și zdruncinată de automobile, de camioane în plină viteză, infernale și ca mărime și ca zgomot. Căștile germane alternează cu fesurile turcești și cu șepcile bulgarilor. Nu mai vorbesc de steagurile vrăjmașe ce fâlăiau

¹ Ion (Iancu) Procopiu (1863-1918), ziarist, director al ziarului *L'Indépendance Roumaine*, deputat liberal de Teleorman (n. coord).

pretutindeni și de străinele în haine de sărbătoare, împărțind flori și tutun soldaților, de dimineața până seara.

Singura uniformă română ce se mai zărește este aceea a sergentului de oraș și a jandarmului pedestru, dar și aceștia sub ascultarea Kaiserului.

Adineaori, unul dintre ei, întrebat de un călător ce vorbise cu ofițerul german oprit câteva clipe în fața lui, a răspuns trist:

— Nu vă pot spune.

Avea dreptate.

Și cu toate că s-au smuls hârtiile albastre de la ferestre, cu toate că s-au aprins iarăși felinarele ca-n vremuri de pace, mi se pare că din ceas în ceas crește în jurul nostru, într-un cerc de fier, întunericul ce ne desparte de ai noștri. Și n-aș mai putea lupta cu deznădejdea ce a cuprins pe mulți din jurul meu, dacă nu aș face să mi se oglindească neîncetat speranța că viitorul va fi al nostru.

25 noiembrie 1916

Spuneam ieri că Spitalul 108 era singurul loc unde vrăjmașul nu pusese piciorul.

Azi am găsit, însă, așezați, în catul de sus, 35 de germani. Când le-am zărit fețele roșcovane pe cearceafurile albe, m-am oprit pe pragul ușii, fără a-l putea depăși. To-varășele mele simțeau tot ca mine. Toate fugiseră jos, la răniții noștri.

Întorcându-mă acasă, tramvaiul a fost oprit câțva timp, până au defilat trupele bulgare. Pe Calea Victoriei, colț cu *Athénée Palace*, fâlăia un steag uriaș: era tricolorul german. Acum este cazinoul ofițerilor de stat-major. Publicul bucureștean, toată cafeneaua, îi priveau înmărmuriți.